

Openingstekst: uit Psalm 50 (Psalmen vrij, Huub Oosterhuis):

'Brandoffers hoef ik niet,
Maar dat je doet wat recht is:
Maak deze aarde veilig
Draag mijn woord in je ziel'.

'Mijn woord te moeilijk voor jou?

Je werpt het achter je weg.
Je liegt erop los, verloochent
je broer, de zoon van je moeder.

En maar denken: God?
Die zwijgt. Maar ik zwijg niet langer:

Je wandaad zal je verscheuren
Als je je niet bekeert.'

Lezing: Habakuk 2, 4-12 en 17-2

4. Wie niet oprecht is kwijnt weg,
maar de rechtvaardige zal leven door zijn trouw.

5. Zo bedrieglijk als de wijn is,
zo hoogmoedig is deze man,
maar hij zal zijn doel niet bereiken.
Net als het dodenrijk spert hij zijn keelgat open,
net als de dood raakt ook hij niet verzadigd.
Hij verzamelt alle volken om zich heen,
haalt alle naties naar zich toe.

6. Iedereen zal spreuken op hem toepassen, spotliederen en raadsels.
Ze zullen zeggen:

'Wee hem die zich verrijkt met andermans goed
en zo een steeds zwaardere schuld op zich laadt.
Hoe lang gaat hij daar nog mee door?'

7. Denk je niet dat je schuldeisers plotseling zullen opstaan,
dat je bedreigers wakker zullen worden?

Dan word jij hun prooi!

8. Je hebt vele volken geplunderd,
andere volken zullen jou plunderen.

Je hebt bloed vergoten,
je hebt gewelddaden begaan
tegen landen, steden en hun inwoners.

9. 'Wee hem die woekerwinsten maakt ten bate van zijn huis,
zijn nest in de hoogte bouwt,

om zo uit de greep van het onheil te blijven.’
10. Wat je van plan bent is je huis tot schande,
door vele volken te vernietigen verspeel je je leven.
11. Zelfs de stenen klagen je aan vanuit de muur,
en de balken stemmen ermee in vanuit het gebint.
12. ‘Wee hem die een stad bouwt op bloed,
een vesting sticht op onrecht.’

17. Het geweld tegen de Libanon zal je achtervolgen,
de slachting onder de dieren zal je verbijsteren,
net als het bloed dat je vergoten hebt
en de gewelddaden die je hebt begaan
tegen landen, steden en hun inwoners.
18. Wat heb je aan een godenbeeld,
gebeeldhouwd door zijn maker?
Aan een gegoten beeld dat leugens verkondigt?
Wie vertrouwt zich nu toe aan wat hij zelf heeft gemaakt?
Wat hij maakt, zijn stomme afgoden!
19. ‘Wee hem die tegen een stuk hout zegt: “Word wakker!”
en tegen een stomme steen: “Sta op!”’
Zal dat beeld iets verkondigen?
Het is wel gevat in goud en zilver,
maar er zit geen leven in.
20. De HEER troont in zijn heilig paleis.
Aarde, wees stil voor Hem!

Overweging

“Uitgesproken” is de titel van deze serie vieringen, eind april, begin mei 2026. Een thema dat veel oproept.

Juist in deze dagen en weken, dat wij wat vaker stil zijn. Momenten waarop wijzelf ons ertoe te zetten even bewust sprakeloos te zijn. Bijvoorbeeld op 12 april, kortgeleden in de Petruskerk, toen de wegvoering herdacht werd van de Joodse Leidenaren in de Tweede Wereldoorlog. En die toch zo bekende geschiedenis, met die bekende pijn toch weer nieuw wordt en schuurt. En binnenkort, op 4 mei, als we opnieuw twee minuten samen zwijgen en gedenken. Stil zijn. Ook omdat er geen goede woorden zijn om de pijn en het leed werkelijk te omvatten.

De pijn van het herdenken richt zich op mensen. Waarom kon dit gebeuren? Beseften mensen niet hoe dit niet kon. We zwijgen op zo’n moment. Omdat ons geen goed woord invalt. Omdat elke poging tot verklaring niet aankomt, niet voldoet.

Maar erger dan ons menselijk zwijgen is de wanhoop van mensen, die ervaren: wat als de Eeuwige zwijgt? Als macht je verplettert, en je moet buigen? Als je om je heen kijkt en ziet: er is niemand, die het voor mij opneemt, ik ben verloren. Als je in bitterheid moet vaststellen, dat je misschien wel gelijk had, maar het niet kreeg? Als je vriend je vijand blijkt te zijn?

Het boek dat wij lezen in onze vieringen wijst op een keuze tussen dood en leven. Op een weg gaan van respect voor medemens en schepping. En het zijn de profeten van Israël en Juda geweest, die in hun ongekende heftigheid telkens herinnerd hebben aan die ethische grondhouding, die levensrichting, die van de Eeuwige zelf komt. Geen slaven moeten we zijn, maar mensen. Medemens. Mensen die spreken als het erop aan komt.

“Die zegt God te zijn laat **Hij** tevoorschijn komen”, zongen wij. Een kreet, die onder woorden brengt, hoe frustrerend het is om te zien hoe het kwaad, het onrecht, de ploert en de schender, gewoon hun gang lijken te kunnen gaan. Maar bij het zingen zelf gaat in elk geval mij altijd door

de geest: Wie moet hier tevoorschijn komen? Moet niet ik, moeten niet wij, tevoorschijn komen, opstaan, spreken, tegen-spreken.

Een geweldige tekst van de profeet Habakuk, vind U ook niet? Heftige taal. Heftig maar duidelijk. Concreet. Een aanklacht tegen zulke concrete vormen van onrecht en schaamteloosheid – we kunnen deze tekst bijna één op één leggen naast nieuwsberichten uit onze tijd. Habakuk klaagt de heersers aan in zijn tijd. In de beste traditie van het Joodse geloof is hier messcherpe zelfkritiek. En niet gemompeld bij een diner, omfloerst met vriendelijke betuigingen van 250-jarige vriendschap, erkenning, verbondenheid en sympathie, van 250 jaar. Een gearticuleerde, in detail opgeschreven aanklacht tegen concreet onrecht, concrete zelfverrijking, minachting voor het recht. En daarmee ook uitdrukkelijk: hooghouden dat de standaard een andere is!

Het is niet alleen een verklaring, een onder woorden brengen, maar ook een wee-roep, (sorry voor dit Germanisme – Wehruf klinkt echt nog beter). Dat is een vervloeking. In tijden van gedeelde beschaving bestaat er zo iets als “jzelf buiten de orde plaatsen”. Als je dingen doet die niet kunnen, die spotten met alles wat recht en waar is. Het is jammer dat we zo weinig weten over de profeet Habakuk. Of hij ermee wegkwam, bijvoorbeeld. Of er niet bullies in gevestigde orde waren, die hem tot de orde riepen. Of hij van een senior profeet het “verstandige advies kreeg, om zijn toon te matigen”. Met alle begrip voor je punt, beste Habakuk, je moet wel een beetje rekening houden met de haalbaarheid van deze kritiek. Kun je hetzelfde niet een beetje diplomatieker formuleren? Of diplomaten, die vonden dat hij te scherp in zijn woorden was. Er moet toch nog met elkaar gepraat kunnen worden, toch?

Het is zo bemoedigend, dat deze tirade het heeft gehaald in de Tenach, in de Heilige Schrift van Joden en Christenen, in *onze* heilige schrift. Gewoon te lezen, voor iedereen die een bijbel heeft liggen. Er liggen ook van diezelfde bijbels in het Kremlin en in het Witte Huis, en misschien ook wel in het Catshuis.

Het tweede deel van de lezing laat ons zien waar het probleem vandaan komt. Wie zich afkeert van de Eeuwige en het verbond met de Eeuwige. Wie vertrouwt op beelden van Goden, wie niet luistert. Aarde, wees stil voor Hem! Na die tirade **stilte nu**. Is dat de “sprakeloosheid” waarover Japke vorige week met ons sprak? Dit is in de eerste plaats een stilstaan. In het licht van de eeuwigheid, in het licht van de Eeuwige, is stilte een goede eerste reactie.

In die stilte kunnen wij leren opnieuw te luisteren. Luisteren naar de woorden die van de Eeuwige spreken. Ons herinneren wat we altijd al wisten – want we hadden het al vaak gehoord. En ook luisteren naar slachtoffers. Luisteren naar Israëli's en Palestijnen. Ieder met hun eigen trauma's. Luisteren naar de pijn van de ander, ook al weten wij geen onmiddellijke oplossing. Erger dan zwijgen is het aanbieden van oplossingen, waar slachtoffers niet op zitten te wachten. Goed bedoeld advies van buitenaf. Liever samen zitten op de grond. In de ogen kijken. Geduld oefenen. Opmerkzaam worden voor wat nodig zou kunnen zijn. De ogen en oren openhouden voor alles wat WEL een goede kant opgaat. Wat wel het leven voor ogen houdt.

De Peacewalk naar Jeruzalem – ik sprak het vorige week aan – ging gisteren van start in de Dominicus Amsterdam, met een prachtige viering – interreligieus – intercultureel – inclusief. De kwetsbaarheid van deze onderneming, die niet schreeuwt of aanklaagt, maar wil luisteren en leren. Luisteren naar elkaar. Luisteren naar ervaringen van leed en pijn uit Palestina en Israël. Dit is een gericht luisteren naar mensen die recht van spreken hebben vanuit hun pijn, en vanuit hun moed om niet aan die pijn ten onder te gaan, het niet te laten bij een schreeuw aan de Eeuwige: “Waar bent U?”. die durven hopen: in dit kiezen voor het leven zal de Eeuwige erbij zijn, en we hopen dat te zullen ervaren. We wagen het erop.

Deze pelgrimage naar Jeruzalem wil een daad stellen van een andere orde, op zoek naar een nieuwe taal, een nieuwe houding. Weg van de doodgelopen roep om gerechtigheid. Want het woord “gerechtigheid” “justice” is zelf meegezogen in het gevecht. Ieder denkt alleen aan het eigen recht, en dat de ander dat moet respecteren. Terwijl de grondgedachte van het recht nu juist is, dat het geldt, dat het gelden moet – voor allen.

Deze Peacewalk nodigt u uit op verschillende manieren mee te doen. Om mee te lopen. De route te volgen en de bulletins lezen. Of om te ondersteunen, ook financieel. Mee helpen organiseren. Ricco Voorberg heeft ons gezegd, dat het traject door Syrië (gepland voor volgend voorjaar) nog georganiseerd moet worden, en dat hij en de organisatie daarbij hulp kunnen gebruiken. Vandaag wil ik voor u hooghouden: De Eeuwige heeft gesproken. Luid gesproken. God heeft niet gezwegen! In Torah, in de profeten, en in Jezus klinkt eenzelfde boodschap. Een universele boodschap van genezing, van samen kunnen leven in liefde en respect. Niet God is het probleem. Wij zijn het probleem.

Als wij zwijgen, als wij niet antwoorden op die roep, op die “aanwijzing, die richting waarin leven te vinden is”, dan is het mis met ons – niet met God – Om Jezus te citeren (Lucas 7:32): Waarmee zal dan de mensen van deze generatie vergelijken, waarop lijken ze? Ze lijken op kinderen die op het marktplein zitten en elkaar toeroepen: “toen we voor jullie op de fluit speelden, wilden jullie niet dansen, toen we een klaglied zongen, wilden jullie niet treuren.”

En de vervloekte boosdoeners, wat doen we daarmee? Dat mogen we loslaten. Zoals oosterhuis het zo mooi en bijbels verwoordt: De boosdoener is aan het woord:

En maar denken: God?

Die zwijgt. Maar ik zwijg niet langer:

Je wandaad zal je verscheuren
Als je je niet bekeert.’

Ploert en schender zullen vergaan. Maar laten we ons concentreren op wat ons te doen staat, want ook wij mogen luisteren en handelen.

Laten we op weg gaan. Lopen, ja laten we dansen, omdat we de muziek hebben gehoord. Aansluiten bij het loflied van leven en licht. Van vreugde en bevrijding. Van een einde aan angst, en een zoeken naar hoop. Laten ook wij zingend op weg gaan. Meedoen op het pad van recht en gerechtigheid, dat we telkens opnieuw moeten zoeken. Moge het zo zijn.

Slottekst:

[Lloyd Haft](#) uit: 'Deze poelen, deze geest', 2008.

Toen ik jong was
– mijn dromen nog zo schaars
dat ik ze opschreef –
was dit groots geweest.

Een duif op mijn dak!
Boodschapper zeker des Geests
of Lichts of Hemels – geen
dom luid beest.

Nu: hier sta ik
in de keuken. Denk:
blijft bij alle koeren nog
het rookkanaal leeg?

Komt vanavond nog
mijn rook, mijn reukwerk
weg? Niet of u
een antwoord zult neer-

laten. Maar of er nog
een weg omhoog zal zijn -
door daken, door alle dichte
dromen heen.

Ekklesia Leiden
Rapenburg 100
2311GA Leiden
www.ekklesialeiden.nl
info@ekklesialeiden.nl